EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 24.5.2023
COM(2023) 614 final

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Läti 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti stabiilsusprogrammi kohta

{SWD(2023) 614 final}

Soovitus:

NÕUKOGU SOOVITUS,

milles käsitletakse Läti 2023. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti stabiilsusprogrammi kohta

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Liidu toimimise lepingut, eriti selle artikli 121 lõiget 2 ja artikli 148 lõiget 4,

võttes arvesse nõukogu 7. juuli 1997. aasta määrust (EÜ) nr 1466/97 eelarveseisundi järelevalve ning majanduspoliitika järelevalve ja kooskõlastamise tõhustamise kohta,[1] eriti selle artikli 5 lõiget 2,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 16. novembri 2011. aasta määrust (EL) nr 1176/2011 makromajandusliku tasakaalustamatuse ennetamise ja korrigeerimise kohta,[2] eriti selle artikli 6 lõiget 1,

võttes arvesse Euroopa Komisjoni soovitust,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi resolutsioone,

võttes arvesse Euroopa Ülemkogu järeldusi,

võttes arvesse tööhõivekomitee arvamust,

võttes arvesse majandus- ja rahanduskomitee arvamust,

võttes arvesse sotsiaalkaitsekomitee arvamust,

võttes arvesse majanduspoliitika komitee arvamust

ning arvestades järgmist:

(1) 19. veebruaril 2021 jõustus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) 2021/241,[3] millega loodi taaste- ja vastupidavusrahastu. Taaste- ja vastupidavusrahastust antakse liikmesriikidele rahalist toetust reformide ja investeeringute elluviimiseks ning sellega kaasneb ELi rahastatav fiskaalne impulss. Kooskõlas Euroopa poolaasta prioriteetidega aitab see kaasa majanduslikule ja sotsiaalsele taastumisele ning kestlike reformide ja investeeringute tegemisele, et eelkõige edendada rohe- ja digipööret ning muuta liikmesriikide majandus vastupidavamaks. Samuti aitab see tugevdada riigi rahandust ning hoogustada majanduskasvu ja töökohtade loomist keskpikas ja pikas perspektiivis, parandada territoriaalset ühtekuuluvust ELis ja toetada Euroopa sotsiaalõiguste samba jätkuvat rakendamist. 30. juunil 2022 ajakohastati vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 11 lõikele 2 taaste- ja vastupidavusrahastust igale liikmesriigile eraldatavat maksimaalset rahalist toetust.

---

1 ELT L 209, 2.8.1997, lk 1.

2 ELT L 306, 23.11.2011, lk 25.

3 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. veebruari 2021. aasta määrus (EL) 2021/241, millega luuakse taaste- ja vastupidavusrahastu (ELT L 57, 18.2.2021, lk 17).

(2) 22. novembril 2022 võttis komisjon vastu 2023. aasta kestliku majanduskasvu analüüsi,[4] mis tähistas majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta (2023) algust. 23. märtsil 2023 kiitis Euroopa Ülemkogu analüüsi prioriteedid konkurentsivõimelise kestlikkuse nelja mõõtme raames heaks. 22. novembril 2022 võttis komisjon määruse (EL) nr 1176/2011 alusel vastu ka 2023. aasta häiremehhanismi aruande, milles nimetati Lätit ühe liikmesriigina, keda võib mõjutada tasakaalustamatus või kelle puhul on oht, et teda võib mõjutada tasakaalustamatus, ja kelle olukorda tuleb põhjalikult analüüsida. 24. veebruaril 2023 võttis komisjon vastu arvamuse Läti 2023. aasta eelarvekava kohta. Komisjon võttis vastu ka soovituse euroala majanduspoliitikat käsitleva nõukogu soovituse kohta, mille Euroopa Ülemkogu kinnitas 23. märtsil 2023 ja nõukogu võttis vastu 16. mail 2023, ning ettepaneku 2023. aasta ühise tööhõivearuande kohta, milles analüüsitakse tööhõivesuuniste ja Euroopa sotsiaalõiguste samba põhimõtete rakendamist ning mille nõukogu võttis vastu 13. märtsil 2023.

(3) Kuigi ELi riikide majandus on olnud märkimisväärselt vastupidav, mõjub geopoliitiline kontekst neile jätkuvalt negatiivselt. Kuna EL toetab kindlalt Ukrainat, keskendutakse ELi majandus- ja sotsiaalpoliitika tegevuskavas sellele, et vähendada lühiajalises perspektiivis energiašokkide negatiivset mõju haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele ning jätkata jõupingutusi, et viia ellu rohe- ja digipööre, toetada kestlikku ja kaasavat majanduskasvu, tagada makromajanduslik stabiilsus ja suurendada vastupidavust keskpikas perspektiivis. Samuti keskendutakse jõuliselt ELi konkurentsivõime ja tootlikkuse suurendamisele.

(4) 1. veebruaril 2023 avaldas komisjon teatise „Rohelise kokkuleppe tööstuskava kliimaneutraalsuse ajastuks“,[5] et edendada ELi nullnetotööstuse konkurentsivõimet ja toetada kiiret üleminekut kliimaneutraalsusele. Kava täiendab Euroopa rohelise kokkuleppe ja kava „REPowerEU“ raames tehtavaid jõupingutusi. Sellega tahetakse luua keskkond, mis aitaks paremini suurendada ELi suutlikkust töötada välja nullnetotehnoloogiaid ja toota tooteid, mida on vaja ELi ambitsioonikate kliimaeesmärkide saavutamiseks, samuti tagada juurdepääs asjakohastele kriitilise tähtsusega toorainetele, sealhulgas mitmekesistades hankimist, kasutades parimal viisil liikmesriikide maavarasid ja maksimeerides toorainete ringlussevõttu. Kava aluseks on neli sammast: prognoositav ja lihtsam õigusraamistik, kiirem juurdepääs rahastusele, oskuste edendamine ning avatud kaubandus tarneahelate vastupidavuse tagamiseks. Komisjon avaldas 16. märtsil 2023 ka teatise „ELi pikaajaline konkurentsivõime: pilk 2030. aasta järgsesse aega“,[6] milles on esitatud üheksa üksteist tugevdavat tegurit koos eesmärgiga välja kujundada majanduskasvu soodustav õigusraamistik. Teatises seatakse poliitilised prioriteedid, mille eesmärk on aktiivselt tagada struktuursed parandused, sihipärased investeeringud ja reguleerivad meetmed ELi ja selle liikmesriikide pikaajalise konkurentsivõime edendamiseks. Allpool esitatud soovitused aitavad neid prioriteete ellu viia.

(5) 2023. aastal jätkab majanduspoliitika koordineerimise Euroopa poolaasta arenemist kooskõlas taaste- ja vastupidavusrahastu rakendamisega. Taaste- ja vastupidavuskavade täielik rakendamine on jätkuvalt oluline Euroopa poolaasta poliitiliste prioriteetide elluviimiseks, kuna kavades käsitletakse kõiki viimastel aastatel esitatud asjakohaseid riigipõhiseid soovitusi või märkimisväärset osa neist.

4 COM(2022) 780 final.
5 COM(2023) 62 final.
6 COM(2023) 168 final.

2019., 2020. ja 2022. aasta riigipõhised soovitused on jätkuvalt sama asjakohased ka taaste- ja vastupidavuskavade puhul, mida on läbi vaadatud, ajakohastatud või muudetud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklitele 14, 18 ja 21.

(6) 27. veebruaril 2023 vastu võetud REPowerEU määruse[7] eesmärk on kiiresti kaotada ELi sõltuvus Venemaa fossiilkütuste impordist. See aitab tugevdada energiajulgeolekut ja mitmekesistada liidu energiavarustust ning edendada samal ajal taastuvate energiaallikate kasutuselevõttu, energiasalvestusvõimsust ja energiatõhusust. Määrus võimaldab liikmesriikidel lisada oma riiklikesse taaste- ja vastupidavuskavadesse uue REPowerEU peatüki, et rahastada olulisi reforme ja investeeringuid, mis aitavad saavutada REPowerEU eesmärke. Samuti aitavad need suurendada ELi nullnetotööstuse konkurentsivõimet, nagu on kirjeldatud rohelise kokkuleppe tööstuskavas nullnetoajastuks, ja käsitleda energiaalaseid riigipõhiseid soovitusi, mis esitati liikmesriikidele 2022. aastal ja esitatakse neile vajaduse korral ka 2023. aastal. REPowerEU määrusega kehtestatakse uus tagastamatu rahalise toetuse kategooria, mille kaudu saavad liikmesriigid rahastada taaste- ja vastupidavuskavade raames uusi energiaga seotud reforme ja investeeringuid.

(7) 8. märtsil 2023 võttis komisjon vastu teatise, milles esitatakse eelarvepoliitika suunised 2024. aastaks. Selle eesmärk on toetada liikmesriike stabiilsus- ja lähenemisprogrammide koostamisel ning seeläbi tugevdada poliitika koordineerimist[8]. Komisjon tuletas meelde, et stabiilsuse ja kasvu pakti üldise vabastusklausli kohaldamine lõpetatakse 2023. aasta lõpus. Komisjon kutsus üles kohaldama 2023.–2024. aastal eelarvepoliitikat, mis tagab võla jätkusuutlikkuse keskpikas perspektiivis ja suurendab kestlikul viisil potentsiaalset majanduskasvu. Liikmesriike kutsuti üles määrama oma 2023. aasta stabiilsus- ja lähenemisprogrammides kindlaks, kuidas eelarvekavadega tagatakse keskpikas perspektiivis eelarvepuudujäägi kontrollväärtuse (3 % SKPst) järgimine ning võla usutav ja pidev vähendamine või selle hoidmine usaldusväärsel tasemel. Komisjon kutsus liikmesriike üles kaotama järk-järgult riiklikud eelarvemeetmed, mis on kehtestatud kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmiseks energiahinnašoki eest, ja alustama kõige vähem suunatud meetmetest. Komisjon märkis, et kui uue energiahinnasurve tõttu on vaja toetusmeetmeid pikendada, peaksid liikmesriikide sellised meetmed olema varasemast palju paremini suunatud haavatavatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele. Komisjon pani ette, et eelarvesoovitused tuleks kvantifitseerida ja diferentseerida ning sõnastada esmaste netokulude alusel, nagu on kavandatud teatises ELi majanduse juhtimise raamistiku reformimise suuniste kohta[9]. Komisjon soovitas, et kõik liikmesriigid peaksid jätkama riiklikult rahastatavaid investeeringuid ning tagama taaste- ja vastupidavusrahastu ning muude ELi vahendite tõhusa kasutamise, eelkõige seoses rohe- ja digipöördega ning vastupidavuseesmärkidega. Komisjon märkis, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks olemasolevate õigusnormide kohaselt 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal.

(8) 26. aprillil 2023 esitas komisjon seadusandlikud ettepanekud ELi majandusjuhtimise eeskirjade põhjalikuks reformimiseks. Ettepanekute põhieesmärk on parandada

---

7 Euroopa Parlamendi ja nõukogu 27. veebruari 2023. aasta määrus (EL) 2023/435, millega muudetakse määrust (EL) 2021/241 riiklike taaste- ja vastupidavuskavade REPowerEU peatükkide osas ning määrusi (EL) nr 1303/2013, (EL) 2021/1060 ja (EL) 2021/1755 ning direktiivi 2003/87/EÜ (ELT L 63, 28.2.2023, lk 1).

8 COM(2023) 141 final.

9 COM(2022) 583 final.

valitsemissektori võla jätkusuutlikkust ning edendada reformide ja investeeringute kaudu kõigis liikmesriikides kestlikku ja kaasavat majanduskasvu. Ettepanekutega soovitakse anda liikmesriikidele suurem kontroll keskpika perioodi kavade koostamise üle, kuid kehtestada ka rangem nõuete täitmise tagamise kord tagamaks, et liikmesriigid täidavad oma keskpika perioodi eelarve- ja struktuurikavades võetud kohustusi. Eesmärk on viia seadusandlik töö lõpule 2023. aastal.

(9) 30. aprillil 2021 esitas Läti vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 18 lõikele 1 komisjonile oma riikliku taaste- ja vastupidavuskava. Komisjon hindas määruse (EL) 2021/241 artikli 19 kohaselt taaste- ja vastupidavuskava asjakohasust, tulemuslikkust, tõhusust ja sidusust kooskõlas kõnealuse määruse V lisas esitatud hindamissuunistega. 13. juulil 2021 võttis nõukogu vastu otsuse Läti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta[10]. Osamaksete tegemine sõltub komisjoni otsusest, mis on tehtud vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 24 lõikele 5 selle kohta, et Läti on rahuldavalt täitnud nõukogu rakendusotsuses sätestatud asjaomased eesmärgid ja sihid. Rahuldav täitmine eeldab, et varem saavutatud eesmärke ja sihte ei ole tagasi pööratud.

(10) Kooskõlas määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 4 lõikega 1 esitas Läti 25. aprillil 2023 oma 2023. aasta riikliku reformikava ja 17. aprillil 2023 oma 2023. aasta stabiilsusprogrammi. Selleks et võtta arvesse kõnealuste dokumentide omavahelisi seoseid, hinnati neid koos. Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artiklile 27 kajastab 2023. aasta riiklik reformikava ka Läti kaks korda aastas esitatavat aruannet taaste- ja vastupidavuskava täitmisel tehtud edusammude kohta.

(11) 24. mail 2023 avaldas komisjon Läti kohta 2023. aasta riigiaruande[11]. Selles hinnati Läti edusamme nõukogu poolt aastatel 2019–2022 vastu võetud asjaomaste riigipõhiste soovituste järgimisel ning tehti kokkuvõte sellest, kuidas Läti on taaste- ja vastupidavuskava rakendanud. Selle analüüsi põhjal tehti riigiaruandes kindlaks puudused seoses probleemidega, mida taaste- ja vastupidavuskavas ei käsitleta või käsitletakse ainult osaliselt, ning uute ja esilekerkivate probleemidega. Samuti hinnati Läti edusamme Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamisel ning ELi peamiste tööhõive, oskuste ja vaesuse vähendamise eesmärkide ning ÜRO kestliku arengu eesmärkide saavutamisel.

(12) Komisjon tegi määruse (EL) nr 1176/2011 artikli 5 alusel Läti kohta põhjaliku analüüsi ja avaldas selle tulemused 24. mail 2023[12]. Komisjon jõudis järeldusele, et Lätis ei ole makromajanduslikku tasakaalustamatust. Eelkõige välislaenude ja eluasemega seotud haavatavus on endiselt väike; konkurentsivõimega seotud riskid on olemas, kuid üldiselt tundub, et need on lähitulevikus ohjeldatavad. Jooksevkonto puudujäägi hiljutine suurenemine oli märkimisväärne, kuid eelarvepuudujääk peaks nii sel aastal kui ka 2024. aastal veelgi vähenema. Läti rahvusvaheline netoinvesteerimispositsioon, mis on viimasel kümnendil märkimisväärselt paranenud, jääb eeldatavasti üldjoontes stabiilseks. Sellest hoolimata võib inflatsiooni- ja palgasurve, kui see püsib, kahjustada Läti konkurentsivõimet, eriti kuna alusinflatsioon on euroala keskmisest tunduvalt kiirem. Kuigi eluasemehindade kasv on viimasel ajal kiirenenud, ei tundu eluasemehinnad olevat väga ülehinnatud. Peale

[10] Nõukogu 13. juuli 2021. aasta rakendusotsus Läti taaste- ja vastupidavuskavale antud hinnangu heakskiitmise kohta (ST 10157/21; ST 10157/21 ADD 1; ST 10157/21 ADD 1 COR 1.

[11] SWD(2023) 614 final.

[12] SWD(2023) 636 final.

selle eluasemehindade kasv 2022. aasta lõpus aeglustus, hüpoteeklaenude andmine on olnud tagasihoidlik ning kodumajapidamiste võlg on piiratud ja väheneb kodumajapidamiste sissetulekutega võrreldes. Läti seisab silmitsi peamiste struktuursete majandusprobleemidega, mis on seotud tööjõu pakkumise vähenemisega, mistõttu on tööjõu ühikukulud kiiresti suurenenud ja mis võib keskpikas perspektiivis kahjustada konkurentsivõimet. Poliitikakujundus on üldiselt soodne, kuigi mõned lisapingutused võiksid aidata vähendada tuvastatud haavatavusest tulenevaid riske. Sellega seoses on oluline konkurentsivõime kaitse poliitika, sealhulgas meetmed tööjõu pakkumise kvaliteedi ja kvantiteedi suurendamiseks. Ehituslubade andmise menetluse lühendamine aitaks toetada eluasemete pakkumist ja parandada eluasemeturu olukorda.

(13) Eurostati kinnitatud andmete põhjal[13] vähenes Läti valitsemissektori eelarvepuudujääk 7,1 %-lt SKPst 2021. aastal 4,4 %-le SKPst 2022. aastal, samal ajal kui valitsemissektori võlg vähenes 43,7 %-lt SKPst 2021. aasta lõpus 40,8 %-le SKPst 2022. aasta lõpus. 24. mail 2023 avaldas komisjon ELi toimimise lepingu artikli 126 lõike 3 kohase aruande[14]; selles arutati Läti eelarveseisundit, kuna 2022. aastal ületas riigi valitsemissektori eelarvepuudujääk aluslepingus sätestatud kontrollväärtust 3 % SKPst. Aruandes jõuti järeldusele, et puudujäägikriteerium ei ole täidetud. Kooskõlas 8. märtsi 2023. aasta teatisega[15] ei teinud komisjon ettepanekut algatada 2023. aasta kevadel uued ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused; seevastu märkis komisjon, et teeb nõukogule ettepaneku, et ülemäärase eelarvepuudujäägi menetlused algatataks 2024. aasta kevadel 2023. aasta tulemuste põhjal. Läti peaks seda arvesse võtma oma 2023. aasta eelarve täitmisel ja 2024. aasta eelarvekava koostamisel.

(14) Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud eelarvepoliitilised meetmed, mis on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. 2022. aastal hõlmasid sellised kulusid suurendavad meetmed küttekulude hüvitamist (tuginedes kasutatud energiaallikale) ja kodumajapidamiste elektriarvete vähendamist; igakuiseid hüvitisi haavatavatele kodumajapidamistele ja lastega peredele ning pensionide varasemat indekseerimist; toetusi energiamahukatele ettevõtetele ja hüvitisi ettevõtete elektrikulude suurenemise eest. Komisjoni hinnangul oli nende meetmete eelarveline netokulu 2022. aastal 1,5 % SKPst. Valitsemissektori eelarvepositsiooni on mõjutanud ka Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud, mis olid 2022. aastal hinnanguliselt 0,2 % SKPst. Samal ajal langesid COVID-19 ajutiste erakorraliste meetmete hinnangulised kulud 5,0 %-lt SKPst 2021. aastal 1,2 %-le SKPst 2022. aastal.

(15) 18. juunil 2021 soovitas nõukogu Lätil [16] säilitada 2022. aastal toetav eelarvepoliitika, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust saadav impulss, ning riiklikult rahastatavad investeeringud. Samuti soovitas nõukogu Lätil hoida riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasv kontrolli all.

---

13 Eurostat-Euro Indicators, 47/2023, 21.4.2023.

14 COM(2023) 631 final, 24.5.2023.

15 COM(2023) 141 final, 8.3.2023.

16 Nõukogu 18. juuni 2021. aasta soovitus, milles esitatakse nõukogu arvamus Läti 2021. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 304, 29.7.2021, lk 63).

(16) Komisjoni hinnangul oli eelarvepoliitika[17] 2022. aastal neutraalne (0,0 % SKPst), mis oli kõrge inflatsiooni tingimustes asjakohane. Nagu nõukogu soovitas, jätkas Läti majanduse taastamise toetamist taaste- ja vastupidavusrahastust rahastatavate investeeringutega. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatud kulude maht oli 2022. aastal 1,1 % SKPst (2021. aastal 1,3 % SKPst). Võimsuspiirangute ja ehitushindade tõusu tõttu lükati 2022. aastal edasi mõned taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavad investeeringud, mis tõi kaasa kulude väikese vähenemise. Riiklikult rahastatavad investeeringud andsid eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 1,2 protsendipunkti[18]. Seega ei säilitanud Läti riiklikult rahastatavaid investeeringuid, kuigi nõukogu oli seda soovitanud. Samal ajal andis riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma uute tulumeetmeteta) eelarvepoliitikasse pärssiva panuse 0,3 protsendipunkti. Seega hoidis Läti riiklikult rahastatavate jooksvate kulude kasvu kontrolli all.

(17) Stabiilsusprogrammi eelarveprognooside aluseks olev makromajanduslik stsenaarium on 2023. aastal ja edaspidi ettevaatlik. Valitsuse prognoosi kohaselt väheneb reaalne SKP 2023. aastal ja kasvab 2024. aastal 2,0 %. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on SKP reaalkasv 2023. aastal suurem – 1,4 % ja 2024. aastal 2,8 %, mis kajastab stabiilsusprogrammiga võrreldes avaldatud uusi andmeid, nimelt 2022. aasta SKP kasvu andmete korrigeerimist ja 2023. aasta esimese kvartali kiirhinnangut, mis mõlemad suurendasid SKP kasvu võrreldes varem eeldatuga. Nominaalväärtuses on mõlema prognoosi kohaselt SKP kasv siiski sarnasem: stabiilsusprogrammi 2023. ja 2024. aasta prognoosides 11,7 % ja 5,5 % ning komisjoni vastavate aastate prognoosides vastavalt 10,5 % ja 5,6 %.

(18) Valitsus prognoosib oma 2023. aasta stabiilsusprogrammis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk väheneb 2023. aastal 4,0 %-le SKPst. Eelarvepuudujäägi kohandamine 2023. aastal kajastab peamiselt kulude arengut. Enamiku pandeemiaga seotud toetusmeetmete järkjärgulisel kaotamisel on eeldatavasti eelarvepuudujääki vähendav panus ning 2022. aastal ei ole 2023. aastaks ette nähtud ühekordseid kulusid riikliku gaasireservi loomiseks. Seda säästu peaksid osaliselt tasakaalustama 2023. aasta eelarvepaketis sisalduvad kulumeetmed, nagu avaliku halduse ja meditsiinitöötajate palgatõus, suuremad jooksvad kulud tervishoiuteenustele, teadusele, teadusuuringutele ja kõrgharidusele ning märkimisväärne avaliku sektori investeeringute pakett kaitse- ja sisejulgeolekusektoris. Lisaks eeldatakse suuremate indekseerimiskoefitsientide tõttu suuremaid kulutusi pensionidele ja hüvitistele.

---

17 Eelarvepoliitikat mõõdetakse esmaste kulude (ilma kaalutlusõiguse alusel võetud tulumeetmeteta) muutusena keskpika perioodi potentsiaalse majanduskasvu suhtes, jättes välja COVID-19 kriisiga seotud ajutised erakorralised meetmed, kuid võttes arvesse taaste- ja vastupidavusrahastu tagastamatute toetuste ja muude ELi vahenditega rahastatavaid kulusid. Üksikasjalikum teave on esitatud eelarvestatistikatabelite tekstikastis 1.

18 See pärssiv panus on eelkõige tingitud väiksematest kulutustest ELi vahenditest kaasrahastatavatele investeerimisprojektidele, mis mõjutasid ka riikliku kaasrahastamise arengut (eelkõige kohalike omavalitsuste tasandil), samuti sõjalise varustuse üleandmisest Ukrainale, mis on kajastatud negatiivse kapitali kogumahutusena põhivarasse ja tasaarvestatud kapitalisiirdega.

Samas on muudel riiklikult rahastatavatel kapitalikuludel prognoosi kohaselt ekspansiivne panus 1,7 protsendipunkti SKPst. Muude kapitalikulude suurenemine on suures osas seletatav kahe teguriga: maagaasivarude loomine riikliku energiavarustuskindluse tagamiseks ning sõjavarustuse tarnimine Ukrainale.

Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 40,8 %-lt SKPst 2022. aasta lõpus 39,6 %-le SKPst 2023. aasta lõpus. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori eelarvepuudujääk 2023. aastal 3,8 % SKPst. See on kooskõlas stabiilsusprogrammis prognoositud puudujäägiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2023. aasta lõpus veidi kõrgem (39,8 %).

(19) 2023. aastal peaksid valitsemissektori eelarvepositsiooni jätkuvalt mõjutama meetmed, mida on võetud energiahindade tõusu majandusliku ja sotsiaalse mõju leevendamiseks. Need koosnevad peamiselt 2022. aasta pikendatud meetmetest. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on toetusmeetmete eelarveline netokulu 2023. aastal 1,0 % SKPst[19]. Enamik 2023. aasta meetmetest ei näi olevat suunatud kõige haavatavamatele kodumajapidamistele või ettevõtetele ega säilita täielikult hinnasignaali energianõudluse vähendamiseks ja energiatõhususe suurendamiseks. Seepärast on suunatud toetusmeetmete summa, mida võetakse arvesse 2023. aastaks esitatud soovituse järgimise hindamisel, komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt 2023. aastal 0,1 % SKPst (võrreldes 0,5 %ga SKPst 2022. aastal). Ukraina põgenike ajutise kaitsega seotud eelarvekulud peaksid võrreldes 2022. aastaga suurenema 0,1 protsendipunkti SKPst. 2023. aasta valitsemissektori eelarvepositsiooni peaks toetama COVID-19 ajutiste erakorraliste meetmete järkjärguline kaotamine (1,2 % SKPst).

(20) 12. juulil 2022 soovitas nõukogu[20] Lätil võtta meetmeid, tagamaks 2023. aastal, et riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv on kooskõlas üldiselt neutraalse eelarvepoliitikaga,[21] võttes arvesse jätkuvat ajutist ja sihipärast toetust kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukrainast põgenevatele inimestele. Läti peaks olema valmis kohandama jooksvaid kulutusi vastavalt muutuvale olukorrale. Samuti soovitati Lätil suurendada avaliku sektori investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, võttes arvesse algatust „REPowerEU“, sealhulgas kasutades taaste- ja vastupidavusrahastut ning muid liidu vahendeid.

(21) Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on eelarvepoliitika 2023. aastal kiire inflatsiooni tingimustes ekspansiivne (–0,9 % SKPst). See järgneb 2022. aasta neutraalsele eelarvepoliitikale (0,0 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kasv (ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta) peaks andma 2023. aastal eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 0,5 % SKPst. See hõlmab energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamatele kodumajapidamistele ja ettevõtetele suunatud toetusmeetmete kulude vähenemist 0,4 % SKPst. Samuti hõlmab see Ukraina põgenikele ajutise kaitse pakkumise kulude suurenemist (0,1 % SKPst). Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude ekspansiivne panus ei ole seega tingitud suunatud toetusest kodumajapidamistele ja ettevõtetele, kes on energiahindade tõusu suhtes kõige haavatavamad, ja Ukraina põgenikele. Riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude ekspansiivne kasv (ilma kaalutlusõiguse alusel võetud

---

19 See näitaja kajastab meetmete aastaste eelarvekulude taset, sealhulgas jooksvaid tulusid ja kulusid ning asjakohasel juhul kapitalikulumeetmeid.

20 Nõukogu 12. juuli 2022. aasta soovitus, milles käsitletakse Läti 2022. aasta riiklikku reformikava ja esitatakse nõukogu arvamus Läti 2022. aasta stabiilsusprogrammi kohta (ELT C 334, 1.9.2022, lk 112).

21 Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on Läti keskpika perioodi (kümne aasta keskmine) nominaalne potentsiaalne SKP kasv, mida kasutatakse eelarvepoliitika mõõtmiseks, hinnanguliselt 11,5 %.

tulumeetmeteta) tuleneb 2023. aasta eelarvepaketis sisalduvatest kulumeetmetest, nagu haldus- ja meditsiinitöötajate palgatõus, täiendavad jooksvad kulud, millega rahastatakse onkoloogiat, teadust ja teadusuuringuid, muud kaalutlusõigusel põhinevad jooksvad kulud riiklikele haldusasutustele ning suuremad kulutused pensionidele ja hüvitistele. Kokkuvõttes ei ole riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate kulude kavandatud kasv nõukogu soovitusega kooskõlas. Taaste- ja vastupidavusrahastu toetustest ja muudest ELi vahenditest rahastatavate kulude maht peaks 2023. aastal olema 2,2 % SKPst, samas kui riiklikult rahastatavad investeeringud peaksid andma eelarvepoliitikasse ekspansiivse panuse 1,0 protsendipunkti[22]. Seega kavatseb Läti rahastada täiendavaid investeeringuid taaste- ja vastupidavusrahastust ja muudest ELi vahenditest ja säilitab prognoosi kohaselt riiklikult rahastatavad investeeringud. Ta kavatseb rahastada investeeringuid rohe- ja digipöördesse ning energiajulgeolekusse, nagu ühistranspordi jaoks elektrisõidukite ostmine, kortermajade ja ärikinnisvara energiatõhususe parandamine ning elektri ülekandesüsteemide ja jaotusvõrkude moderniseerimine, päästeteenistuste reageerimissuutlikkuse tugevdamine, avaliku sektori IT-platvormide ja -süsteemide tsentraliseerimine, digioskuste arendamine ja äriprotsesside digitaliseerimine, lairibataristu arendamine ning digitaliseerimise edendamine haridussektoris, mida rahastatakse taaste- ja vastupidavusrahastust ning muudest ELi vahenditest.

(22) Stabiilsusprogrammi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk 2024. aastal vähenema (2,5 %-le SKPst). Vähenemine 2024. aastal kajastab peamiselt selliste toetusmeetmete järkjärgulist kaotamist, mille eesmärk on leevendada kõrgete energiahindade mõju ja COVID-19 pandeemiaga seotud jooksvate kulude puudumist, ning pandeemiast taastumist toetavate investeeringute lõpuleviimist 2023. aastal. Programmis prognoositakse, et valitsemissektori võla suhe SKPsse veidi tõuseb ja jõuab 2024. aasta lõpuks 39,7 %ni. Prognoosi koostamise ajal teada olevate poliitikameetmete põhjal hinnatakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et valitsemissektori eelarvepuudujääk on 2024. aastal 2,7 % SKPst. See on kooskõlas programmis prognoositud puudujäägiga. Komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt on valitsemissektori võla suhe SKPsse 2024. aasta lõpus suurem (40,5 %), mis tuleneb peamiselt väiksemast nominaalsest SKPst.

(23) Stabiilsusprogrammis nähakse ette kõigi energiatoetusmeetmete järkjärguline kaotamine 2024. aastal. Ka komisjon eeldab energiatoetusmeetmete täielikku järkjärgulist kaotamist 2024. aastal. See sõltub eeldusest, et energiahinnad ei tõuse uuesti.

(24) Nõukogu määrusega (EÜ) nr 1466/97 on seatud struktuurse eelarvepositsiooni iga-aastase parandamise sihtmärgiks 0,5 % SKPst keskpika perioodi eesmärgi suunas[23]. Võttes arvesse riigi rahanduse jätkusuutlikkuse kaalutlusi[24] ja vajadust vähendada

[22] Muudel riiklikult rahastatavatel kapitalikuludel peaks olema pärssiv panus 1,7 protsendipunkti SKPst, kuna komisjoni 2023. aasta prognoos ei hõlma maagaasireservide loomist energiavarustuskindluse tagamiseks ja Ukrainale antavat sõjalist abi.

[23] Vt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikkel 5, milles nõutakse kohandamist rohkem kui 0,5 % SKPst ka liikmesriikide puhul, kelle valitsemissektori võlg ületab 60 % SKPst või kelle võla jätkusuutlikkusega seotud riskid on suuremad.

[24] Komisjoni hinnangul peaks Läti struktuurse esmase eelarvepositsiooni suhe SKPsse paranema keskmiselt 0,0 protsendipunkti aastas, et tagada valitsemissektori võla hoidmine usaldusväärsel tasemel keskpikas perspektiivis. See hinnang põhines komisjoni 2022. aasta sügisprognoosil. Selle hinnangu lähtepunktiks olid 2024. aastaks prognoositud valitsemissektori eelarvepuudujääk ja võlg, mille puhul eeldati energiatoetusmeetmete kaotamist 2024. aastal.

eelarvepuudujääki allapoole kontrollväärtust 3 % SKPst, oleks asjakohane parandada struktuurset eelarvepositsiooni 2024. aastal vähemalt 0,5 % SKPst. Sellise paranemise tagamiseks ei tohiks riiklikult rahastatavate esmaste netokulude kasv[25] 2024. aastal ületada 3,0 %, nagu on kajastatud käesolevas soovituses. See aitab vähendada ka alusinflatsiooni, mis on euroala keskmisest tunduvalt kiirem ja võib püsimise korral pärssida konkurentsivõimet. Samal ajal tuleks ülejäänud energiatoetusmeetmed (komisjoni praeguse hinnangu kohaselt 1,0 % SKPst 2023. aastal) sõltuvalt energiaturu suundumustest järk-järgult kaotada, alustades kõige vähem suunatud meetmetest, ning sellest saadava kokkuhoiu arvel tuleks vähendada valitsemissektori eelarvepuudujääki. Komisjoni hinnangute kohaselt tooks see kaasa esmaste netokulude kasvu alla 2024. aastaks soovitatud maksimaalse kasvumäära. Peale selle ei ole komisjoni 2023. aasta kevadprognoosi kohaselt riiklikult rahastatavate esmaste jooksvate netokulude kasv 2023. aastal kooskõlas nõukogu soovitusega. Kui see leiab kinnitust, oleks 2024. aastal asjakohane esmaste netokulude väiksem kasv.

(25) Eeldades, et poliitikat ei muudeta, prognoositakse komisjoni 2023. aasta kevadprognoosis, et riiklikult rahastatavad esmased netokulud kasvavad 2024. aastal 1,3 %, mis on soovitatud kasvumäärast vähem.

(26) Programmi kohaselt peaksid valitsemissektori investeeringud suurenema 2023. aasta tasemelt 5,5 % SKPst 6,1 %-le SKPst 2024. aastal. See kajastab nii suuremaid riiklikult rahastatavaid investeeringuid kui ka suuremaid ELi rahastatavaid investeeringuid, sealhulgas taaste- ja vastupidavusrahastust.

(27) Stabiilsusprogrammis on esitatud keskpika perioodi eelarvekava aastani 2026. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori eelarvepuudujääk vähenema 2025. aastal 2,2 %ni ja 2026. aastal 0,7 %ni SKPst. Valitsemissektori eelarvepuudujääk peaks kukkuma allapoole 3 % SKPst 2024. aastal ja jääma alla 3 % SKPst kogu programmiperioodi vältel. Programmi kohaselt peaks valitsemissektori võla suhe SKPsse langema 39,7 %-lt SKPst 2024. aasta lõpus 38,9 %-le SKPst 2026. aasta lõpuks.

(28) Läti maksutulude osakaal SKPs on märkimisväärselt alla ELi keskmise. See piirab avalike teenuste osutamist, eelkõige tervishoiu ja sotsiaalkaitse valdkonnas. Kapital ja vara on ELi keskmisega võrreldes suhteliselt alamaksustatud ning need pakuvad potentsiaali maksutulu suurendamiseks. Lisaks saab Läti suhteliselt väikest tulu tööjõu maksustamisest, seda vaatamata suhteliselt kõrgetele maksumääradele. See näitab, et maksukuulekuse parandamiseks ja varimajanduse vastu võitlemiseks on vaja jätkata jõupingutusi. Vaesus ja ebavõrdsus on endiselt suur, eelkõige seetõttu, et kulutused sotsiaalkaitsele on väikesed. Sotsiaalse turvavõrgu piisavus on paranenud, kuid vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse oht on endiselt suur, eelkõige kõige haavatavamate inimeste puhul. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse risk vanemas eas on suurim ELis (45,9 % võrreldes 19,5 %-ga ELis 2021. aastal) ja on endiselt väga suur ka puuetega inimeste puhul (41,2 % võrreldes 29,7 %-ga ELis 2021. aastal). Individuaalsete vajadustel põhinevate sotsiaalteenuste kättesaadavus ja kvaliteet on endiselt probleemiks sotsiaaltöötajate nappuse ja suure töökoormuse ning kohalike omavalitsuste vaheliste erinevuste tõttu. Pikaajalise hoolduse süsteem on killustunud ning edusammud hoolekandeasutuste hooldusel koduhooldusele ja kogukonnapõhistele teenustele on piiratud. Sotsiaaleluruumide piisavus ja

[25] Esmased netokulud on riiklikult rahastatavad kulud ilma kaalutlusõigusel põhinevate tulumeetmeteta ning need ei hõlma intressikulusid ega tsüklilisi töötuskulusid.

kättesaadavus on ebapiisava pikaajalise rahastamise tõttu piiratud. Avaliku sektori kulutused tervishoiule on ELi keskmisega võrreldes väikesed ja keskpika perioodi eelarvekavades eeldatakse, et see väheneb 2023. aasta stabiilsusprogrammi kohaselt 5,6 %-lt SKPst 2022. aastal 3,6 %-le SKPst 2026. aastal. See on samuti märkimisväärselt väiksem kui tervishoiu jaoks vajalik riiklik rahastamine 6 % SKPst 2027. aastaks, nagu on märgitud rahvatervise poliitika suunistes aastateks 2021–2027. Kuigi vähenemine on peamiselt tingitud ajutise COVID-19 toetuse järkjärgulisest kaotamisest, puuduvad ka tervishoiu kestliku rahastamise kavad. Lisaks seisab Läti silmitsi tervishoiutöötajate, eriti meditsiiniõdede puudusega. Seetõttu on õigeaegne ja võrdne juurdepääs tervishoiuteenustele piiratud.

(29) Vastavalt määruse (EL) 2021/241 artikli 19 lõike 3 punktile b ja V lisa kriteeriumile 2.2 sisaldab taaste- ja vastupidavuskava ulatuslikke üksteist vastastikku tugevdavaid reforme ja investeeringuid, mis tuleb rakendada 2026. aastaks. Läti taaste- ja vastupidavuskava rakendamine edeneb jõudsalt. Läti esitas ühe maksetaotluse, mis vastas kava üheksale eesmärgile ja mille tulemusel maksti välja kokku 201 miljonit eurot. Energia- ja ehitusmaterjalide hinnatõusuga seotud objektiivsete asjaolude ning Venemaa Ukraina-vastasest agressioonist tingitud tarneahela piirangute tõttu kavatseb Läti esitada kava muudatused ja REPowerEU peatüki, et kiirendada majanduse CO_2 heite vähendamist ja vähendada sõltuvust fossiilkütustest. Uue REPowerEU peatüki kiire lisamine taaste- ja vastupidavuskavasse võimaldab rahastada täiendavaid reforme ja investeeringuid, et toetada Läti strateegilisi eesmärke energia ja rohepöörde vallas. Kohalike ja piirkondlike omavalitsuste, sotsiaalpartnerite ja muude asjaomaste sidusrühmade süstemaatiline ja tulemuslik kaasamine on jätkuvalt oluline taaste- ja vastupidavuskava ning üleüldise majandus- ja tööhõivepoliitika edukaks rakendamiseks, et tagada laialdane isevastutus üldise poliitilise tegevuskava eest.

(30) Komisjon kiitis 2022. aastal heaks kõik Läti ühtekuuluvuspoliitika programmidokumendid. Ühtekuuluvuspoliitika programmide kiire rakendamine vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga, sealhulgas REPowerEU peatükiga, on esmatähtis, et viia Lätis ellu rohe- ja digipööre, suurendada majanduslikku ja sotsiaalset vastupidavust ning tagada tasakaalustatud territoriaalne areng.

(31) Lisaks taaste- ja vastupidavuskavas käsitletud majanduslikele ja sotsiaalsetele probleemidele seisab Läti silmitsi mitmete muude probleemidega, mis on seotud energia ja rohepöördega.

(32) Erasektori krediidivoog oli 2021. aastal 1 % SKPst, mis oli oluliselt madalam kui majanduse kasvumäär. See vähendab veelgi erasektori võlga, mis on üks ELi madalamaid. Selline nõrk laenukasv peegeldab teataval määral väikest nõudlust, kuid seda mõjutavad ka mitmed pakkumisega seotud probleemid. Väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel on olnud eriti raske laenu saada. See on osaliselt tingitud nende suuremast krediidiriskist, aga ka suurtest laenukuludest ja bürokraatiast. Lisaks muudab tagatiseks sobiva vara vähene likviidsus väljaspool Riia piirkonda laenu saamise eriti raskeks. See kujutab endast hüpoteeklaenude ja ettevõtete laenude puhul märkimisväärset takistust. Poliitilistes pingutustes on peamiselt keskendutud laenuandmise toetamisele, kombineerides selle avaliku sektori toetustega. Kuid sellega kaasnevad märkimisväärsed kulud valitsuse eelarves, mistõttu ei ole see laenuandmise edendamiseks kestlik. Laenupakkumise piirangute vähendamiseks on vaja ärikeskkonna läbipaistvuse ja usaldusväärsuse üldist paranemist, sealhulgas varimajanduse vähendamist. Lisaks vähendaks maksejõuetusmenetluse parandamine, et saavutada ettevõtete restruktureerimise kõrge määr ja võimalik, et ka kõrgemad

laenude sissenõudmise määrad, pankade tajutavaid riske ja elavdaks laenuandmist. Sihtotstarbelised laenu- ja tagatisskeemid võivad aidata vähendada likviidsusriski, millega pangad peavad silmitsi seisma, kui võtavad vastu tagatisi suhteliselt mittelikviidsetelt turgudelt. Avalikud laenuskeemid strateegiliselt oluliste investeerimisvaldkondade jaoks, nagu rohepööre ja piirkondlik areng, võivad suurendada tõhusat konkurentsi pangandusturul või täita turulõhe seal, kus pangapoolne rahastamine on liiga kallis või kus see ei ole saadaval. Lisaks pakuvad avalikud tagatis- ja laenuskeemid võrreldes toetuskavadega palju kulutõhusamat viisi eralaenamise toetamiseks. Lisaks pangapoolse rahastamise tõketele on Läti alternatiivsete rahastamisallikate turgu vähe arendatud ja sel on potentsiaal parandada ettevõtete juurdepääsu rahastamisele.

(33) Läti on taganud oma sõltumatuse Venemaa gaasist pärast parlamendi 2022. aasta juuli otsust lõpetada Venemaa maagaasi ostmine alates 1. jaanuarist 2023. Tänu veeldatud maagaasi impordile Leedu Klaipeda veeldatud maagaasi terminalist ja uuest Soome veeldatud maagaasi terminalist Inkoos on omamaised gaasitarnijad leidnud alternatiivseid maagaasiallikaid. Praegune olukord on näidanud vajadust kiirendada taastuvatest energiaallikatest elektrit tootvate käitiste kasutuselevõttu. Lätis on taastuvenergia osakaal ELis üks suuremaid, kuigi see osakaal püsis aastatel 2020–2021 muutumatuna. Läti saaks kasu oma jõupingutuste kiirendamisest tuule- ja päikeseenergia kasutuselevõtul, mis on kõige elujõulisem ja pikaajalisem lahendus taastuvate energiaallikate osakaalu suurendamiseks. Läti taaste- ja vastupidavuskava hõlmab juba meetmeid, mille eesmärk on kõrvaldada regulatiivsed takistused maismaal toodetava tuuleenergia kasutuselevõtult. Siiski saaks teha täiendavaid jõupingutusi, et kiirendada taastuvenergia kasutuselevõttu elektri tootmiseks, kütmiseks ja jahutamiseks. See hõlmaks elektrivõrgu ajakohastamist, taastuvenergia detsentraliseeritud tootmise edendamist, elektrisüsteemi paindlikkust (nõudlusele reageerimine ja salvestamine), loamenetluste edasist parandamist ning õigusraamistiku ja stiimulite loomist energiakogukondade edendamiseks. Läti ELi elektrivõrguga sünkroniseerimise lõpuleviimine suurendaks ülekandevõimsust, nii et võrku saaks integreerida üha suurema osa avamere ja maismaa taastuvenergiast. Läti elektrivõrk, nagu ka teiste Balti riikide elektrivõrk, on endiselt avatud, kuna see on sünkroniseeritud BRELL-võrguga (Valgevene, Venemaa, Eesti, Leedu ja Läti). Elektrivõrgu piirkondlik sünkroniseerimine ülejäänud ELiga on edenemas, kuid tuleb veel lõpule viia. Selleks tuleb teha koostööd Eesti ja Leeduga. 2022. aasta augustist kuni 2023. aasta märtsini vähenes Lätis maagaasi tarbimine võrreldes eelneva viie aasta sama perioodi keskmise gaasitarbimisega 30 %, st rohkem, kui oli seatud eesmärgiks (15 %). Läti võiks jätkata jõupingutusi gaasinõudluse ajutiseks vähendamiseks kuni 31. märtsini 2024[26].

(34) Läti peaks kiirendama jõupingutusi energiatõhususe parandamise meetmete laiendamiseks, et vähendada oma hoonete, transpordi ja tööstuse CO_2 heidet, ning kehtestama uued rahastamis- ja toetusmeetmed, et saavutada oma pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärgid.

(35) Tööjõu- ja oskuste nappus rohepöörde jaoks olulistes sektorites ja kutsealadel, sealhulgas nullnetotehnoloogiate väljatöötamine, kasutuselevõtt ja hooldamine, tekitab probleeme üleminekul kasvuhoonegaaside nullnetoheitega majandusele. Kvaliteetsed haridus- ja koolitussüsteemid, mis vastavad tööturu muutuvatele vajadustele, ning

[26] Nõukogu määrus (EL) 2022/1369 ja nõukogu määrus (EL) 2023/706.

sihipärased täiend- ja ümberõppe meetmed on esmatähtsad, et vähendada oskuste nappust ning edendada töötajate kaasamist ja üleminekut. Kasutamata tööjõupakkumise rakendamiseks peavad need meetmed olema kättesaadavad eelkõige rohepöördest enim mõjutatud üksikisikutele ning sektorites ja piirkondades. 2022. aastal esines 436 ametist tööjõunappus 25 puhul, mis nõuavad rohepöördeks erioskusi või -teadmisi, sealhulgas elektrikud ning mehaanikainsenerid. Tööjõunappusest teatati kui tootmist piiravast tegurist ka tööstuses ja ehituses.

(36) Võttes arvesse komisjoni hinnangut, on nõukogu 2022. aasta stabiilsusprogrammi läbi vaadanud ja tema arvamus[27] kajastub allpool esitatud soovituses 1.

(37) Arvestades euroala liikmesriikide majanduse tihedat seotust ning nende ühist panust majandus- ja rahaliidu toimimisse, soovitas nõukogu euroala liikmesriikidel võtta meetmeid, sealhulgas oma taaste- ja vastupidavuskavade kaudu, et i) tagada võla jätkusuutlikkus ja hoiduda 2023. aastal kogunõudluse laiapõhjalisest toetamisest, suunata paremini kõrgete energiahindade mõju leevendamiseks võetavaid eelarvemeetmeid ning kaaluda asjakohaseid viise toetuse lõpetamiseks, kui energiahinnasurve väheneb; ii) säilitada suured avaliku sektori investeeringud ja edendada erainvesteeringuid, et toetada rohe- ja digipööret; iii) toetada palgasuundumusi, mis leevendavad ostujõu vähenemist, piirates samal ajal teisest mõju inflatsioonile, tõhustada veelgi aktiivset tööturupoliitikat ja leevendada oskuste nappust; iv) parandada ettevõtluskeskkonda ja tagada, et energiatoetus ettevõtetele on kulutõhus, ajutine, suunatud elujõulistele ettevõtetele ja säilitab stiimulid rohepöördeks, ning v) säilitada makromajanduslik finantsstabiilsus ja jälgida riske, jätkates samal ajal tööd pangandusliidu väljakujundamiseks. Läti puhul aitavad soovitused 1, 2, 3 ja 4 rakendada esimest, teist, kolmandat ja neljandat euroala käsitlevat soovitust,

SOOVITAB Lätil võtta 2023. ja 2024. aastal järgmisi meetmeid.

1. Kaotada kehtivad energiatoetusmeetmed 2023. aasta lõpuks ja kasutada sellest tulenevat kokkuhoidu valitsemissektori eelarvepuudujäägi vähendamiseks. Kui energiahindade uue tõusu tõttu on vaja toetusmeetmeid, tagada, et need on suunatud haavatavate kodumajapidamiste ja ettevõtete kaitsmisele, on eelarve seisukohast vastuvõetava maksumusega ning säilitavad stiimulid energiasäästuks.

   Tagada konservatiivne eelarvepoliitika, eelkõige piirates riiklikult rahastatavate esmaste netokulude nominaalset kasvu 2024. aastal kuni 3,0 %ni.

   Säilitada riiklikult rahastatavad avaliku sektori investeeringud ning tagada taaste- ja vastupidavusrahastu toetuste ja muude ELi vahendite tulemuslik kasutuselevõtt, eelkõige rohe- ja digipöörde edendamiseks.

   Jätkata pärast 2024. aastat keskpika perioodi eelarvestrateegia rakendamist, mis hõlmab järkjärgulist ja kestlikku konsolideerimist koos investeeringute ja reformidega, mis soodustavad hoogsamat kestlikku majanduskasvu, et saavutada keskpikas perspektiivis usaldusväärne eelarvepositsioon.

   Laiendada maksustamist, sealhulgas vara ja kapitali puhul, ning tugevdada tervishoiu ja sotsiaalkaitse asjakohasust.

2. Jätkata taaste- ja vastupidavuskava järjepidevat rakendamist ning viia kiiresti lõpule REPowerEU peatüki koostamine, et alustada kiiresti selle rakendamist. Jätkata

[27] Vastavalt nõukogu määruse (EÜ) nr 1466/97 artikli 5 lõikele 2 ja artikli 9 lõikele 2.

ühtekuuluvuspoliitika programmide kiiret rakendamist täielikus vastastikuses täiendavuses ja koostoimes taaste- ja vastupidavuskavaga.

3. Parandada väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate juurdepääsu rahastamisele avaliku sektori laenude andmise ja tagatisskeemide kaudu, mille eesmärk on edendada strateegiliselt olulisi investeeringuid, eelkõige rohepööret ja piirkondlikku arengut.

4. Vähendada üldist sõltuvust fossiilkütustest, kiirendades taastuvate energiaallikate, eelkõige maismaa- ja avamere tuuleenergia ning päikeseenergia kasutuselevõttu, ning tugevdades energiatõhususe meetmeid, näiteks uute rahastamis- ja toetusmeetmete abil, et saavutada pikaajalise renoveerimisstrateegia eesmärgid. Tagada elektriühenduste piisav võimsus, et suurendada varustuskindlust, ja jätkata sünkroniseerimist ELi elektrivõrguga. Suurendada poliitilisi jõupingutusi rohepöördeks vajalike oskuste pakkumiseks ja omandamiseks.

Brüssel,

Nõukogu nimel
eesistuja